

Ballai László

ANTONIO RINCON KRAKKÓBAN

Antonio Rincon Krakóban találkozott Hieronymus Laskyval 1527 őszén. A régi családból való spanyol lovag annyira gyűlölte a Habsburgokat, amiért ők lettek az uralkodók a hazájában és számos országban, hogy I. Ferenc szolgálatába lépett, pedig a régi, erődszerű udvarházban, ahol nevelkedett, miközben a Meseta jeges szelei hiába ostromolták, vagy éppen a nyári ájult forráság ellen nyújtott védelmet, még a franciákkal vívott küzdelmekről énekelt csillogó szemű hallgatóságának a dalnok. Az ifjú lengyel arisztokrata egyáltalán nem gyűlölte a Habsburgokat, de azokban az időkben, amikor valami nevenincs teológiai doktor protestálhatott a pápa ellenében, és annyi követőre talált, hogy szinte nem maradt német fejedelem, amely katolikus hiten maradt volna – a Habsburgokat kivéve, persze, akik ellenben a Róma feletti politikai dominanciára törtek –, így a legkeresztényibb francia király a protestánsokkal kényszerült szövetségre lépni, sőt, a pogány oszmánok felé is tapogatózott, tág tér nyílt a diplomaták, főleg azok előtt, akik világi személyek lévén nem ijedtek meg a fegyverropogástól vagy egy lovas hajszától, sőt, örömmel rúgtattak a szabadság felé bármely, menlevelüket, státusukat el nem ismerő vám- vagy járőrparancsnok lézengő emberei között.

L. Ferenc, aki két gáláns kaland között szívesen foglalkozott államügyekkel, érdeklődéssel hallgatta meg Szapolyai János levelét, amelyben bejelentette neki a trónra lépését, egyszersmind azt, hogy számít az általa életre hívott cognac-i liga jóindulatára és szövetségére a kialakult helyzetben, tudniillik, mihelyst hazája törvényei és szokásai szerint Szent István örökébe lépett, a Habsburgok a Mohács utáni nehéz helyzetben nem áttalottak Ferdinánd osztrák főherceg személyében ellenkirályt állítani, és fegyveres támadásuk csupán azért késlekedik, mert az osztrák főherceg erőit is Itáliába irányították éppen a liga csapatai ellen, amelyek győzelméért Szapolyai nemcsak forró reményeit fejezte ki, de megígérte, hogy imádságaiban is fohászkodni fog érte. E gesztus, és nemkülönben az a tény, hogy Szapolyai esküdt ellenségei hátában állt – még ha nem is túl erős lábakon –, arra indította a francia királyt, hogy tüstént, még a zordon februári időben követet indítson önjelölt szövetségéséhez, aki persze nem lehetett más, mint a sokat próbált Antonio Rincon.

Tolmácsold neki, lovagunk, mennyire sietünk örömünket kifejezni trónra lépése felett, nem kevésbé pedig afelett, hogy az Európa békéjéért felelősséget érző, bölcs uralkodók táborához kíván csatlakozni azok ellenében, akik a hit mézesmázosságával ajkukon a leggyalázatosabb ármánykodásra, sőt, tettekre készek a kereszténységgel szemben. Egyébként nem kerülhetjük el az erős aggodalmat amiatt, hogy országában azok, akik a királyválasztás letéteményesei, részben ellene fordultak, és hogy vetélytársa miatt gondjai vannak. Álljon a talpára és védje meg bátran a jogait, annál is inkább, mert a római pápa, Anglia hatalmas királya, a Velencei Köztársaság, s kiváltképpen magunk nem fogjuk segély nélkül hagyni legújabb szövetségesünket, azért sem, mert ellenségünk, a császár testvére, ha Csehország koronájához Magyarországét is elnyerheti, elbizakodottságában idővel mások zaklatására is verszemet kapna. Rinconom, tehát szorgosan értesíts bennünket, mint állnak Szapolyai dolgai, országának mely része, a főurak közül ki tart vele, mennyi és miként felszerelt vára és városa, mennyi ágyúja és fegyveres ereje, mekkora pénzforrásai vannak, hol és milyen segítséget kíván tőlünk, valamint azoktól, akiket barátság és szövetség köt hozzánk. Szándékaink pecsétjével pedig felkínáljuk öfelségének a lehetőséget, hogy királyi házunk nőrokonságából, tehát a legszebb és legérdemesebb hölgyek közül nyerhessen feleséget.

Rincon az osztrák tartományokon nem juthatott át, ezért Észak-Itália felé került, amelyet ugyan a császár csapatai árasztottak el, de ez a legkevésbé sem tetszett az ottaniaknak, zord hágók titokkösvényein segítették őt, amelyekről szívdobogtató látványt kínáltak a sziklafalakkal körülkerített tengerszemek, teljesen elvész az ilyen utazásban az ember, és valóban, május elseje lett, mire megpillanthatta a Szent Márk-székesegyház harangtornyát. A Signoriához bejelentkezve ugyan nem vehetett kézhez egy, a liga új tagjához intézett üzenetet, ám a világ legkiválóbb titkosszolgálatának ágensétől megtudhatta, a határ túloldalán már várják is érkezését – Ferdinánd orgyilkosai. Mire a követ Budára ért, amely szépségében bármely kisebb francia várossal felvette a versenyt, a császár zsoldosai új helyzetet teremtettek Itáliában, amennyiben csaknem eltörölték a föld színéről Rómát, felgyújtották, polgárai felét lemészárolták, a másik felét a legkegyetlenebbül megsarcolták, és végül több ezer apácát kényszerítettek prostitúcióra. A liga, a pápa tönkrevérve. Az olasz területekről jó kedéllyel visszaérkező zsoldosaival tehát Ferdinánd megkezdhette felvonulását a magyar határra.

A legkeresztényibb király küldöttét Budán úgy fogadták, mintha egyenesen az ég küldte volna. Szapolyai megköszönte I. Ferenc jóindulatát, mentegetőzött, hogy az ő követe, Hieronymus Lasky Ferdinánd zárata miatt nem érhetett el Franciaországba, és lelkesen megadta a választ I. Ferenc király minden kérdésére, így a megegyezés napok alatt megszületett. Rincon lovag Sarlós Boldogasszony ünnepén már nagymisést celebráltathatott a budai várban Magyarországnak a cognaci ligához való csatlakozása örömeire. Az egybegyűlt tömegnek Werbőczy István kancellár hirdette ki a szerződés szövegét, miszerint a felek bejelentik a Habsburgok elleni összefogásukat, Franciaország pedig pénzt küld és fegyvert szállít Magyarországnak. Rincon nemcsak I. Ferenc nevében írta alá az okiratot, hanem az egész liga nevében. Hogy még uralkodójától, nemhogy a cognaci liga többi tagjától sem volt erre felhatalmazása? A diplomácia a rögtönzés művésze. Végzetes taktikai hiba lenne elmulasztani a helyzetet egy új front megnyitására a Habsburgok hátában, különösen, amikor a fő hadszíntéren nehézségek támadtak, a segély összegét pedig nem kötötte ki. Mindenesetre sürgős levélben tudósította Velencét is az eredményről, nevezetesen, hogy János király elfogadta a liga nevében neki ajánlott segítséget, és haladéktalanul meg kellene kezdeni a támogatását, mert most még kevéssel is elérhetik Ausztria megtámadását, amire utóbb nagy áldozatokkal sem lesznek képesek.

Csakhogy Ausztria főhercege és Csehország királya, Ferdinánd támadta meg Magyarországot, a Szapolyainak addig hűséget színlelő főurakat, mindenekelőtt Török Bálintot magával rántva, méghozzá olyan lendülettel, hogy a váratlan szövetség öröme megsütött ökorcsontjairól a hollók már az ő közeledtére rebbentek el Budán. Franciaország, de még Velence is hol? – temette kezébe a fejét Szapolyai János. De Krakkó közel, azzal Rincon már nyergeltetett is, hogy Zsigmond királyt a liga és annak új tagja, a magyar uralkodó nevében addigi semlegességének feladására bírja a Habsburgokkal szemben. A lovag misszióját Szapolyai, Werbőczy és más, jó lengyel kapcsolatokkal bíró nagyurak is igyekeztek támogatni, csakhogy közben védekezés nélkül feladták Budát, így a Wawelbe betérő Statileo prépostot kerekperc elutasították. Rincot, aki ellenben egy nagyhatalom képviselőjében járt el, és I. Ferenc nevében még némi pénzsegélyt is ígért, igyekeztek csaknem két hónapig a jó lengyel malacpecsenyével és vodkával elkábítani, mire végül Zsigmond király közölte vele, semmit nem óhajt jobban a legkeresztényibb király szövetségénél, aki már annyiszor a nemesség

és elkötelezettség példáját adta Európa uralkodóinak, egyszersmind fiaként szereti Szapolyai Jánost, de Franciaország messze van, ráadásul annak a birodalomnak a túloldalán, amellyel innen Lengyelország határos, és ha konfliktusba keveredne a cseh királlyal, a császár öcsésével, nem csupán abból az irányból számíthatna megtorlásra, de Moszkva is azonnal hátra támadná, hiszen igényt formál Kelet- vagy talán egész Ukrajnára.

Rincon lovag, akinek immár nem kellett Budáig, csupán Tokajig nyargalnia, hogy fellelje Szapolyait, éppen a Wawelből való kegyes elbocsátásakor találkozott a Krakkóba befutó Hieronymus Laskyval, akinek észak felől kerülve igenis sikerült eljutnia Párizsba. Ott I. Ferenc, még június derekán, szívesen fogadta, főasztalnoka, főpohárnoka és főlovászmestere gondjaira bízva meggyőzte arról, hogy sehol a világon nem tölthető el kellemesebben az idő, mint a francia udvarban, majd a császári csapatok római győzelmére hivatkozva mindössze szerencsét tudott kívánni a magyaroknak a törökök elleni harchoz, s legföljebb annyit ígérhetett, hogy ha majd az itáliai bajok elmúlnak, segít Magyarországot megvédelmezni. De hiszen Szapolyai azon levelében, amelyre reagálva őt követségbe küldte az uralkodó, szó sem esett a törökök elleni harcról, dühöngött Rincon. Egy pillanat alatt összeomlik a diplomáciai mű, kapkodás, hozzá nem értés miatt, és elveszhet egy nemzet. Mindenekelőtt a két követnek kellett tisztáznia magát, Rinconnak Párizs felé, hogy ő mindenben a kiadott utasítás szerint járt el, Laskynak pedig azért, mert engedély nélkül vállalt követjárást Szapolyainak. Hogy is? A két diplomata összedugta a fejét. Rendes fickó ez a Lasky, jól bírja a bort, hát még az égetett szeszt. Kemény legény ez a Rincon, amikor a krakkói magyar követ, Statileo prépost alpári módon szidalmazta, hogy „Magyarországot belerángatta a háborúba”, bátran visszaállatozta, és olyan csavart alkarmozdulatot tett, amitől a prelátus hanyatt-homlok menekülni kezdett, holott még a kardgombjához sem ért hozzá. Te, a mi ügyünk nem számít, ragadta meg a harmadik pint bort ajkához emelő lengyel nemes karját a spanyol lovag, te lejtess néhány tánclépést, én írok egy jó levelet, de Magyarországon, amelyért egy éve fáradozunk, ki segít? Mert sem Franciaország, sem Anglia, sem a pápa, sem Velence, Lengyelország pláne nem.

Mi ketten? Mi legalábbis megtalálhatjuk a megoldást. A teljesen elszigetelődött Magyarország képtelen ellenállni a Habsburgoknak. Apropó, török, Rincon Velencében azt hallotta, hogy a szultán segítséget akar küldeni Szapolyai vajdának a főherceg ellen, csapatai készen

állnak. Igen? Azt az értesülését – miután megegyeztek az egymást kínálás sorrendjében, és mindkettejük ujján ott fénylett a malacpecsenye zsírja – Statileo is megosztotta Rinconnal, hogy Zsigmond király nem tudná helyeselni, ha Szapolyai az oszmánok segítségét venné igénybe, mert ez a dolog nagyon istentelen és veszedelmes, ugyanis Magyarországot ennek örve alatt könnyebben elfoglalhatják és megszállhatják a törökök, amin az egész kereszténység kétségkívül felháborodik majd, és szövetség helyett örökös ellenségeskedés támadna. Valami más módot kell keresni a megoldásra. Mondja Zsigmond, aki, mint szomszéd, szinte a szultán karjaiba lökte Magyarországot? – hördült fel Lasky. Azt viszont, hogy a magyarok folyamodhatnak-e a pogányok segítségéért a Habsburgokkal szemben, János királynak kell eldöntenie.

A két nemes férfiú hanyatt-homlok igyekezett Szapolyaihoz – aki időközben Tokajnál már döntő vereséget szenvedett a Török Bálint csapataival támogatott Habsburg hadaktól –, hogy minden értesülésükkel a segítségére legyenek. János király csak hüledezett, bizony ilyen odaadást, igyekezetet és együttérzést a saját véreitől soha nem tapasztalt. Elhatározásához még a Bibliát is segítségül hívta: „minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, ami lett”. És ki lesz az a hű és bátor lovag, aki Sztambulnak veszi útját? Antonio Rincon semmiképp, bár vonzotta a feladat, hanem missziójának teljesítésével most már igazán vissza kellett térnie Párizsba, Hieronymus Lasky ellenben királyától megkapta a felhatalmazást ahhoz, hogy „kedves fia” diplomáciai szolgálatára legyen. Lehet e gesztust valamely titkos lengyel–magyar szövetségként is értelmezni, éspedig nem is a legutolsóként, mert egy kiváló kóponya hadseregekkel felér.

Laskynak az ügy sürgőssége miatt szultáni menlevél híján kellett nekivágnia a veszélyes utazásnak, de azt nem is sejtette, hogy nem rablók vagy oszmán portyák jelentik a legnagyobb veszélyt a fejére, hanem az a pillanat, amikor az őrparancsnok bölintására beléphet a szeráj első udvarába, ez a Janicsár udvar, mondja valaki, majd másvalaki, hogy itt várjon, egy újabb parancsnok pedig, hogy ott, vagyis körbejártatják vele az udvart, tehát semmivel nem jut előrébb, és abban a pillanatban, amikor az ember már azon gondolkozik, mi az egyáltalán, hogy előre, már valami nagyon nagy úr elé lökik, a földön kell csúsznia, persze a nagyon nagy úr fel fogja emelni, nevetve, hogy mit csinál, hiszen ő nem a szultán, hanem hogy ki, azt a félelem jeges izzadságában vergődve nem is érti, ha egyáltalán elhangzik is a címe, és mit parancsol hűsítőnek, friss narancssal szolgálhatnak neki ebben az évszakban, ha

szereti, ja, igen, hát Ibrahim nagyvezír előtt áll, lássuk csak, itt is vannak a János király nevében hozzá, meg a pasákhöz és a velencei dózse sztambuli bankárához, Lodovico Grittihez vitt ajánlások, á, Gritti, ismerjük, persze a velencei dózse fattya, nagyon gazdag, majd rázúdul, hogy urad elfelejtette a szultántól kérni az országot. A mi urunk a budai várat azért hagyta bántatlanul, mert rövid idő múlva vissza szándékozott oda térni. Uradnak nem most kellett volna ide követet küldenie, hanem már korábban, mielőtt fejére tette a koronát. Tudjuk mi, mit sürgetett, amikor még úgy érezte, hatalmában az ország. Most csak azért keresi a legnagyobb úr kegyelmét, mert szorongatja holmi osztrák főherceg.

Laskynak pedig, miközben Damoklész kardja felette lebeg, azt kell mondania, hogy ura nem hűbérbe kéri az országát, hanem szövetséget ajánl a magasságos szultánnak, akitől a Szerémséget is visszakérné, legfőképpen Nándorfehérvárt, adó megajánlásáról szövetségesek között pedig szó sem lehet, erre kacagva börtönbe vetik, ott meglátogatja az olasz kalmár, Gritti, aki egy magyarországi püspökséget kér a szolgálatáért, azt Lasky megígéri, át is fut a fején, hogy a szerémségit, de azért ez már, de azért szövögetik egymás között a szálakat, Gritti pedig tesz-vesz a dívánban, majd a lengyel hirtelen Szulejmán szultán előtt hasal, aki kegyesen felemelteti, magas trónjáról jól megszemléli, majd nem szól semmit. A fermánban azután, amelyet a dívánban átnyújtának, ott állt: „Szulejmán sah, a császárok császára, a fenséges Jánosnak, Magyarország királynak megesküdött a magasságos Isten mindenhatóságára, szentségére, fényére és jóságára, a mennyekre, a napra, a holdra, a csillagokra, a földre és a szentséges Mohamedre, ősatyjára, hogy őt még legsúlyosabb szükségében sem fogja elhagyni, még ha valamennyi birodalma és országa veszendőbe menne is.”

Lasky, mintha csak abban az eltelt hónapokat egybesűrítő pillanatban engednék el a torkát, amikor a szeráj – belülről nézve – utolsó kapuján is kilovagolhat, és az őrparancsnok csak biccent, nem tőrja fel a poggyászát, immár felfigyelhet a kóbor kutyák üdvözlétére, a madarak fecsegésére, sőt, az ég magasságára, ahová felszárnyalnak, majd leejtve a pillantását, amint távolodik az ázsiai Üszküdárral szemközti palotaegyüttestől, úgy tárul fel előtte az az isteni színekép, amelyben a Márvány-tenger, a Boszporusz és az Aranyzarv-öböl egymásba ér, vagy egymásból kinyílik. Azaz nem, félelemlről szó sincs, a látkép csupán futólag bővílheti el, a mesés Kelet képei előtte, ó, micsoda gazdagság, a lépteket puha szőnyegek nyelik el, rafinált, fűszeres illatokat

lebegtetnek tova a selyemfüggönyök, minden ajtószegély arany, nem aranyozott, csak a harmadik vezíren több ékszer, mint a legkeresztényebb királyon, igen, ő, Hieronymus Lasky immár megjárta a Topkapit, keresett diplomata, akinek a nevét egy uralkodóval együtt mondják be, és e bejelentés beteljesülés lesz Budán, a Louvre-ban, csakúgy, mint Krakkóban. Tényleg, ott, a jövő előszobájában ismerkedtek meg Antonio Rinconnal.

Ezredvég, 2024/5.